

TÜRK - ARAP STRATEJİK DİYALOĞU

“Düşünce Diplomasisi:
Yeni Dünya Yeni Ufuklar”

TÜRK - ARAP STRATEJİK DİYALOĞU

(STRATEJİK VİZYON BELGESİ)

TÜRK - ARAP STRATEJİK DİYALOĞU

“Düşünce Diplomasisi: Yeni Dünya Yeni Ufuklar”

(Türkiye ve Arap Ülkeleri)

Türkiye'nin Arap halklarıyla tarihî, kültürel, sosyal yakınlığı ve bu gelişmelerin doğrudan veya dolaylı etkileri Türkiye ve Arap dünyasını birbirleri ile yakından ilgilenmeye zorlamaktadır. Çok boyutlu ve geleceğe dönük bir dış politika izleyen Türkiye, Orta Doğu'da barış, istikrar ve refahın egemen olması için yürütülen çabalara güçlü ve aktif destek vermektedir.

Ortak sorunların çözümü “bölgesel sahiplenme” anlayışından geçtiği için bu konuda tüm Bölge ülkelerine görevler düşmektedir. Kalıcı barış, istikrar ve güvenlik ile sürdürülebilir ekonomik kalkınmanın sağlanması taraflar için büyük önem taşımaktadır. Güvenlik ve istikrarın tesisi, ekonomik kalkınma ve refah için “olmazsa olmaz”dır. Bu nedenle, Bölge'deki sorunların diyalog yoluyla çözülmesi, Bölge ülkeleri arasında karşılıklı ekonomik bağımlılığın artırılması ve sosyokültürel alanlarda ilişkilerin güçlendirilmesi için daha fazla çaba gösterilmelidir.

Türkiye Arap dünyası ile ilişki kurarken bu ilişkiyi siyasi bir proje olarak değil, karşılıklı çıkarların ön plana taşındığı bir platform olarak görmektedir. Arap ülkeleri ile Türkiye arasında iki tarafın kazançlı çıktığı problemsiz ve ticarete dayalı bir ilişki geliştirilmiştir. Bu çerçevede Arap ülkeleriyle Türkiye arasındaki mevcut ilişkilerin ve işbirliğinin yapısal temelde güçlendirilmesi büyük önem taşımaktadır.

Bu kapsamda, **Türk - Arap İşbirliği Forumu (TAF)** ile **Türkiye - KİK Yüksek Düzeyli Stratejik Diyalogu** çok taraflı platformlar olarak ön plana çıkmaktadır. Ayrıca, ikili düzlemde **Irak, Suriye ve Lübnan'la Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyleri (YDSK)** kurulmuş olup, diğer bölge ülkeleriyle de benzer Konsey mekanizmaları kurulması yolundaki çalışmalar devam etmektedir.

Mevcut anlaşmalarda ticaret, finans, ulaştırma, enerji ve turizm sektörleri ön plana çıkmaktadır. Her alanda olduğu gibi çok boyutlu güvenlik alanında da ilişkilerin geliştirilmesi hedeflenmelidir. Çünkü sürdürülebilir istikrar ancak halkın huzur, güvenlik ve refahının güvence altına alınmasıyla sağlanabilecektir. Bu bağlamda ülkelerin egemenliği, toprak bütünlüğü ve siyasi birliğinin korunması; etnik, mezhepsel ve dini bölünmelere mahal verilmemesi gibi temel ilkeler esas alınarak **savunma sanayii, siber güvenlik, su, enerji ve gıda güvenliği, güvenlik güçlerinin eğitimi; yasadışı göçlerin ve insan kaçakçılığının önlenmesi, çevre sorunları ile mücadele** gibi alanlarda Türkiye ve Arap ülkeleri arasında gittikçe genişleyen ve derinleşen işbirliği çabaları zorunlu hâle gelmiştir.

TÜRK - ARAP STRATEJİK DİYALOĞU

Güvenlik kelimesi en basit tanımıyla tehditler, kaygılar ve tehlikelerden uzak olma hissi anlamına gelmektedir. Güvenlik; kazanılan mevcut değerlere yönelik bir tehdidin olmaması hâlidir. Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte sadece siyasi-askerî konuları güvenliğin merkezine yerleştiren realist güvenlik paradigması hızla sorgulanmaya başlamıştır.

Küreselleşen ve devlet dışı aktörlerin daha fazla varlık göstermeye başladığı dünyada **toplumların ve bireylerin isteklerinin** önündeki engelleri kaldırmayı ve onların gelecek beklentilerini güvence altına almayı da analiz çerçevesine dâhil etmeyen, **güvenlik-özgürlük** ilişkisini göz ardı eden yaklaşımlar güvenlik problemlerine çözüm üretmekten uzaktır.

Toplumsal, kültürel, ekonomik, çevrebilimle ilgili güvenlik; hatta biyogüvenlik ve insan güvenliği, güvenlik araştırmalarının ve politikalarının temel kavramları haline gelmiştir. Özetle **güvenlik hem konu hem de aktör düzeyinde çok boyutlu bir niteliğe sahiptir.** “Ortak güvenlik”, “karşılıklı güvenlik”, “işbirlikçi güvenlik”, “güvenlik ortaklığı”, “kapsamlı güvenlik”, “küresel güvenlik” “çevresel güvenlik”, “enformasyon güvenliği”, “kamu güvenliği”, “bölgesel güvenlik”, “tamamlayıcı güvenlik” gibi kavramsallaştırmalar bu bağlamda önem kazanmıştır.

Bununla birlikte teknolojik gelişmelerin ve küresel sistemin ekonomik değişkenlerinin gölgesinde, aktörler arasındaki güç dengesinde de hızlı değişimler meydana gelmiştir. Güvenlik tartışmalarında devletlerin ağırlığı azalırken; bir yanda **BM, NATO, AB, AGİT, ŞİÖ, CICA** gibi uluslararası örgütlerin, diğer yanda ise sivil toplum örgütleri ve tüzel şirketler gibi diğer aktörlerin ağırlığı artmıştır. Öte yandan, güvenlik, tek bir aktör tarafından sağlanamayacak kadar karmaşık, çok boyutlu ve karşılıklılık içeren bir hâl almıştır. Bu noktada, **kolektif güvenlik** kavramı önem kazanmıştır. Güvenlik paradigması küreselleşmeyle birlikte **ulusal ve uluslararası güvenlikten bölgesel ve küresel güvenliğe doğru değişim ve dönüşüm yaşamaya başlamıştır.**

Geçen yüzyılın özgün koşulları nedeniyle Türkiye ile Arap ülkeleri arasında güvenlik alanında anlamlı ve kalıcı bir işbirliği ortamı oluşturulamamıştır. Güvenlik kavramının farklı boyutlarıyla tartışılmaya, **yönetişim ile sivil toplum öncelenmeye, bölgesel güvenlik perspektifleri ön plana çıkarılmaya** başlandığı günümüzde Türkiye ile Arap ülkeleri arasında çok boyutlu güvenlik alanında da daha kapsamlı ve derinlikli işbirliği tesis edilmesi tarafların orta ve uzun vadeli çıkarları açısından önemli hale gelmiştir.

Tüm güvenlik alanları birbirine bağlı olduğu için hiçbir ülke kendi güvenliğini tek başına sağlamaya güç yetiremeyeceğinden **uluslararası dayanışma ve uluslararası çok boyutlu yönetişime ihtiyaç duyulmaktadır.** Uluslararası yönetim ise kolektif güvenlik anlayışını da aşarak dünya ülkelerinin ve bölgelerin her alanda **kurumsallaşmış işbirliğine, istişareye, dayanışmaya yani yönetişime** ihtiyacını teyit etmektedir.

TÜRK - ARAP STRATEJİK DİYALOĞU

Bireylerden sivil toplum örgütlerine, devletlerden uluslararası kurumlara varıncaya dek tüm aktörler bilinçli bir biçimde katılım sağlamazsa anlamlı bir güvenlik ortamı oluşturulması yine imkânsız hâle gelmiştir.

Bu çerçevede Türkiye ile Arap ülkeleri arasında **çok boyutlu güvenlik alanlarında işbirliği** yapmaları her iki tarafın orta ve uzun vadeli çıkarları açısından büyük önem taşımaktadır. Özellikle savunma sanayii, askerî personel eğitimi, ortak operasyon gücü oluşturulması gibi alanlarda Türkiye ile Arap ülkeleri arasında geniş işbirliği imkanları mevcuttur.

Savunma ve güvenlik politikalarının temelini oluşturan, ekonominin bir parçası olarak gelişen ve teknolojik bilgi üretim alanı olan Savunma ve Uzay Sanayii'nde sağlanacak teknolojik üstünlük politik ve ekonomik avantaj sağlamaktadır. Dışa bağımlılığı asgari düzeye indirilmiş, kendi kaynaklarını optimum şekilde kullanan, **yüksek teknoloji ürünler üretebilen savunma sanayii**; güçlü ekonominin, barışın, istikrarın ve güvenliğin en önemli güvencelerinden biri konumundadır.

Dünya savunma harcamalarının ABD ve Avrupa ülkelerinde azalmaya, sorunlu bölgelerdeki ülkelerde ise az da olsa artmaya devam edeceği, savunma harcamalarını artıran ülkelerin Batı'dan gelen teknolojilerle yeteneklerini yavaş da olsa geliştirebilecekleri öngörülmektedir. Bu durumda proaktif bir tutumla, **Türkiye ve Arap ülkeleri özgün teknolojiler edinimini devam ettirme konusunda orta ve uzun vadeli işbirliği alanı geliştirebilirler.**

Savunma sanayiinde uluslararası işbirliği geliştirilmesi, savunma sanayii alt yapısını geliştirmek, dışa bağımlılığı azaltmak, ölçek ekonomisine ulaşmak, maliyetleri azaltmak, riskleri paylaşmak, rekabet üstünlüğü sağlamak, hedef pazarlara girmek, yeni teknolojilere erişmek, yönetsel sinerji yaratmak, teknolojik yordam (know-how) ve yetenek seviyesini yükseltmek gibi pek çok alanda ciddi fayda sağlayacaktır. Bu doğrultuda paydaşlarla birlikte büyüme stratejisi ve dengeli bölgesel/küresel işbirliklerinin geliştirilmesi gerekmektedir.

Dost ve kardeş Arap ülkeleri ile Türkiye arasında **“askerî eğitim işbirliği”** ve **“savunma sanayii işbirliği”** faaliyetlerinin güçlendirilmesi, ilişkilerin derinleştirilmesi noktasında önemlidir.

Din, dil, tarih ve coğrafya dışında medeniyetimize güç ve adaleti getirecek karşılıklı bağımlılık inşası Türk - Arap ilişkilerinin önündeki temel zihinsel eşiktir. Türk ve Arap Dünyasının Diasporalarının karşılıklı sürece dâhil edilmesi ise temel stratejik alanlardan birisidir.

Türk - Arap Stratejik Diyalogu; yukarıda detaylandırılan tüm öncelikler başta olmak üzere Türkiye ve Arap ülkeleri arasında **Stratejik Bağımlılık ve Güven İnşası** parametrelerini sağlıklı yönetme ve ortak bilinç oluşturulması yönünde akademik, sivil katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

Ana Tema

Düşünce Diplomasisi: Yeni Dünya Yeni Ufuklar

Temel Sektörler

Kamu Diplomasisi, Eğitim ve Dil

Kültür ve Turizm (Ortak Tarih ve Antropoloji)

İnşaat, Müteahhitlik ve Altyapı

Sağlık ve Sağlık Turizmi

Enerji, Petrokimya ve Yatırımlar

Lojistik, Ulaştırma ve Haberleşme

Bankacılık ve Finans

Ekonomi ve Ticaret

Medya ve İletişim

Bilim ve Teknoloji

Marka Şehirler ve Çevre

Savunma ve Uzay Sanayii

TÜRK - ARAP STRATEJİK DİYALOĞU

Alt Temalar

Çok Boyutlu Güvenlik İşbirliği: Siyasi, Stratejik ve Ekonomik Temeller

Yumuşak Güç İnşası ve Beklenti Yönetimi: Deneyimler, Kazanımlar

Çok Boyutlu ve Tamamlayıcı İşbirliği:

Çevre

Terörizm

Kaçakçılık

Enerji, Gıda, Su Güvenliği

Nüfus

Sağlık

İklim

Şehir Planlaması

Teknoloji

ETKİNLİKLER / ÇALIŞMA PLANI (TASLAK)

Yöntem

Tümevarım, Katılımcılık ve Derinleşme

Basın Toplantıları

Türk - Arap Akil Kişiler Kurulu Toplantıları / Çalışmaları

Program bünyesinde; iki tarafı temsilen duayenlerin ağırlıkta olduğu bir “Türk - Arap Akil Kişiler Kurulu” oluşturulması ve yılda en az bir defa iki taraflı toplantı yapması ve Program çalışmaları temelinde bölge ilişkileri için yerel merkezli olarak etkileşim ve öneriler üretmesi.

Yuvarlak Masa Toplantıları / Çalıştayları

Çok Taraflı Çalıştaylar / Çalışmalar

Kongre(ler)

Sektör Çalıştayları / Etkinlikleri

Uygulamalı İnteraktif Eğitimler

Stratejik Raporlar

Çalışmalarının iki tarafın karar alıcıları, özel sektörü, medyası ve kamuoyu için stratejik raporlar olarak yayımlanması. Literatür ve hafıza desteği sağlanması.

Karar Alıcılara Brifing Toplantıları

Araştırma Projeleri ve Raporlarının Hazırlanması

TV Programları

Medya Konferansları

Diğer Akademik Çalışmalar

Stratejik Rapor, Kitap, Makale, Tez vb. Akademik Çalışmalar